IRMA
KESSEL

Ex-Montessori-
Leidster

KINDEREN KLAGEN AAN!

Uit het Duits vertaald
door René de Lange

fl ~~0.25~~ 0.20

Uitgeverij voor Sociale Psychologie
Postbus C 363 Amsterdam

INTERNATIONAL
PSYCHOANALYTIC
UNIVERSITY
DIE PSYCHOANALYTISCHE HOCHSCHULE IN BERLIN

IRMA KESSEL

Ex-Montessori-Leidster

KINDEREN KLAGEN AAN!

Uit het Duits vertaald
door RENÉ DE LANGE

In diepe dankbaarheid opgedragen
aan Dr. WILHELM REICH

UITGEVERIJ VOOR SOCIALE PSYCHOLOGIE
Postbus C 363 AMSTERDAM

Voorwoord

De hier volgende verhalen zijn niet verzonnen. Zij zijn alle waar gebeurd, werkelijk beleefd. Ze zijn ook niet uit een bepaald land, of uit bijzonder benadeelde milieus; evenmin heb ik de „treurigste gevallen" bijelkaar gezocht; ik geef slechts een willekeurig gemiddelde uit het leven der kinderen.

Tien jaar lang heb ik gewerkt als kleuterpaedagoge en ben via de kindergymnastiek en de Fröbelopvoeding bij Maria Montessori en van de Montessori-paedagogie naar de psycho-analyse gekomen. Altijd weer hoopte ik, dat een vernieuwing of verfijning der methode het leed kon verhelpen, dat overal op het gebied van de opvoedingsvraagstukken heerst. Arbeid in Internaten, bezichtiging van andere instellingen en congressen bewezen mij, dat ik niet alleen stond in mijn strijd om een beter, eerlijker soort van „opvoeding". Maar zij toonden mij tegelijkertijd, dat zomin als ik, een ander de sleutel gevonden had om de moeilijkheden **in de wortel** aan te tasten en ze **werkelijk** te kunnen veranderen.
Daar was Maria Montessori, die een hele methode opbouwt op de eis, het kind zijn „vrijheid" terug te geven, maar in de Montessori-kindertehuizen en -scholen in Italië, Duitsland, Holland, Denemarken en Tsjecho-Slowakye, die ik bezocht heb, zag ik, dat de kinderen precies zo gedrukt, bevangen en geremd waren, dat zij leden, zoals overal.
Daar was de psycho-analyse, die de kinderen bestudeerde, hun moeilijkheden onderzocht en ten dele begreep.... maar zij kon niets veranderen aan de algemene wantoestand in de paedagogiek. Zij maakte voor de kinderen het leven niet lichter en gelukkiger en hun ontwikkeling niet gezonder.
Sinds eeuwen heeft men de gewoonte aangenomen over de „gelukkige kinderjaren" te fantaseren.
Wie ziet de pijnen, het werkelijke, diepe innerlijke leed, dat een kind kan lijden?
De mensen willen dat niet zien, want dit leed richt zich tot de volwassenen als een luid uitgeschreeuwde aanklacht. En deze aanklacht kan men slechts verstaan, als men de moed heeft tot inzicht en verandering.
Ik ben indertijd begonnen met het schrijven van mooie verhalen, gedichtjes en sprookjes over en voor kinderen, maar overal waar ik kwam, van Scandinavië tot aan Noord-Afrika, van Turkije tot in Holland, overal zagen ze mij met grote ogen aan, vragend, als wilden zij zeggen: „Dat zijn kleine pleisters op grote, bloedende wonden. Zie je dan niet, hoe men ons kweit? Zie je niet, hoe wij lijden? Hoe onvrij wij zijn, een stuk speelgoed, een amusement voor de grote mensen? **Heb je geen hulp voor ons?"**
Toen deed ik de stap en zei: „Ja. Ik wil proberen jullie te helpen. Ik wil jullie pleitbezorgster zijn, die jullie aanklachten de wereld inslingert, die jullie knechting en nood blootlegt — — die jullie verdedigt — — die jullie rechten opeist. En ik hoop, dat ik niet de enige zal blijven!

Ik hoop, dat de mensen eenmaal hun oren zullen openen.
Ik hoop, dat jullie leed hen in het hart treft. Want één alleen kan jullie niet helpen. Slechts wanneer allen het begrijpen, als ze bereid zijn, zich volkomen anders in te stellen, kan jullie toestand grondig veranderd worden."

Ik weet, dat de grote mensen liever een boek met verrukkelijke kleuterverhalen hadden gelezen. Natuurlijk heb ik die óók beleefd, want deze nood is slechts één kant van het kinderleven. Maar de ellende heeft van de schrijfster een strijdster gemaakt. Ik schrijf niet meer, om de groten te onderhouden, maar om de kinderen te helpen! Ik ben niets anders dan hun spreektrompet. Alleen daar, waar zij zichzelf niet kunnen uiten, alleen daar ligt mijn taak.
Veel zou ik nog aan de hiernavolgende korte verhalen kunnen toevoegen. Ik zou psychologische verklaringen kunnen geven, waarom Greetje's en Ineke's moeder zulk een haat tegen haar eigen kinderen koesteren.
Ik zou de maatschappelijke grond kunnen blootleggen, terwille waarvan de scholen met zulke middelen werken, zoals ge het bij Gerard lezen zult.
Ik zou nauwkeurig kunnen verklaren, **waarom** de onderwijzer juist zo woedend werd, toen de kleine Hennie onaneerde.
Over de verschrikkelijke uitwerking, welke het anti-semitisme vaak reeds op de hele kleine kinderen en hun ontwikkeling heeft, zou ik veel meer kunnen schrijven, want kleine Ruth is geen uitzondering.
Maar dit boekje moet geen vakliteratuur worden, alleen geschreven voor paedagogen, psychologen of sociologen. Het wil niet op theoretische, intellectuele wijze problemen aan de orde stellen en leerstellingen uitwerken, die men mechanisch leest en zo mogelijk „leert". Het moet geen boekje worden. waaruit de „opvoeders" weer eens wat nieuws kunnen leren. Zij hebben reeds te veel geleerd! Iedere raad, die men hen geeft, elke hulp, die men hen biedt, is niets anders dan een middel om hun troosteloze situatie te verdoezelen, de stuiptrekking te verbergen. Zij zou slechts hervorming betekenen en het tegendeel bereiken van datgene wat mijn bedoeling is.
Neen, dit werkje wil zich wenden tot al diegenen, die nog niet vergeten zijn, dat zij zelf ook eens kinderen waren. En het wil hen niets leren, het wil hen slechts prikkelen tot nadenken!

Kijkt naar uzelve, ziet uw medemensen aan! De een sleept zich met een ziek lichaam, de ander met een vermoeide, zieke ziel door het leven. Mechanische, machinale mensen zijn wij geworden, die bang zijn voor arbeid, leven, genot, zelfstandige daden en vrijheid. Wij zitten boordevol remmingen. Denkt eens na: **Wanneer precies** bent u ziek en moe en vleugellam geworden? **Wie** ontnam u die prachtige, levenslustige, onbevangen activiteit, waarmee gij als kinderen uw levenstaak begonnen zijt? **Wie** vernietigde toch die harmonische gelijkgestemdheid tussen uw lichaam en uw zieleen geestesleven, die ge als jongens en meisjes nog bezat, **wie** maakte den levenden, zelfbewusten mens tot een gebonden, geremde slavennatuur,

een massa-mens, die geen productiviteit, geen lustvermogen, geen werkelijke arbeids- en levensvreugde kent?

Eenmaal waart gij allen gezonde, levende kleine mensen, die vrij van angst en remmingen de opgaven des levens aanpakten. Doch reeds enkele jaren later waart gij gebroken kinderen, mensen, die men in merg en been getroffen had, die men kapot had gemaakt! Kinderen, die in hun binnenste een verschansing, een „pantser" hebben opgericht, om zichzelf tegen de aanvallen, de wreedheden, de gemeenheden en de gewelddadigheid der buitenwereld en der volwassenen te beschermen. Zoals zich om een pasgeslagen wond een harde, stevige korst vormt, zo sluit het „pantser" de smart, die gij beleefdet af, isoleert haar van Uw gevoel en Uw bewustzijn. Maar tegelijkertijd sluit het ook de levende kern in U af, scheidt deze van Uw gevoel en bewustzijn en vaak verstikt dit pantser deze kern geheel en al. Zo zijt gij geworden tot dat, wat ge thans zijt. De schuld daarvan dragen niet de machines, niet „het tijdperk der techniek". Schuldig is **de strijd tegen het leven,** die de groten in dienst van de huidige maatschappij tegen de kleinen voeren moeten onder het parool „opvoeding".
Doch diegenen Uwer, die dát gevoeld, dát begrepen, dát ingezien hebben, moeten meehelpen en meevechten, om hén te verdedigen en te bevrijden, die **momenteel** kinderen zijn, opdat zij later niet lijden zullen aan dezelfde ziekten als wij.

„Beseft, — handelt, — strijdt!"

Het „jongensmeisje".

Anneke moest een jongen worden. Dat stond vóór haar geboorte onwrikbaar vast. Het eerste kind was al een meisje en men wilde een „stamhouder", een zoon hebben. Maar toen werd er toch weer een meisje geboren. En de een trachtte de teleurstelling voor den ander te verbergen.
Zolang Anneke een baby was, bleef dat intussen hetzelfde. Babies zijn — om zo te zeggen — geslachtsloos: Zij liggen in hun wieg, goed gewikkeld in de luiers en meisjes schreeuwen, zuigen, trappelen en slapen precies zoals jongens.
Toen Anneke een „kind" begon te worden, wist men zich zelf te helpen. Als ze geen jongen **was**, dan probeerde men — voorzover dat mogelijk was — er één van haar te **maken**. Zij kreeg geen jurken aan, zoals haar groter zusje, maar broeken en jongenspakjes. Haar spaarzame haren werden kort gehouden en men noemde haar „Peter". Men **noemde** haar niet alleen Peter, maar men **behandelde** haar ook alsof ze Peter was. De oudere zuster werd zacht en teer behandeld. Met Peter turnde en stoeide men. Tegen Peter sloeg men een grof-vriendelijke toon aan. Als Peter jongensachtig deed, de benen wijduit plantte en haar handen in de broekzakken stak, toonde men duidelijk welwillendheid en bewondering. Zo werd de kleine Anneke een wild, jongensachtig kind. Ze was altijd gezond, fris en druk. Haar spelen bestond uit klauteren, gymnastiek, stoeien.
Dat duurde 3 jaren.
Toen werd er weer een baby geboren en daarmee kwam in het leven van Anneke **de** grote verandering, want het derde kind was werkelijk een jongen!
Er heerste onbeschrijfelijke vreugde en opwinding in het gezin. De twee kleine meisjes werden als het ware weggedrukt door deze vreugde. Zij slopen rond, of overdachten stilletjes in een hoekje de gebeurtenis, die hen door niemand verklaard werd: moeder was steeds dikker geworden. Ze was nerveus geweest. Op zekere dag was ze weggegaan en kwam er een vreemde pleegzuster in huis, die de beide meisjes verzorgde. Maar onderdehand maakte ze ook een lichtblauwe wieg en een witte kinderwagen in orde.
Moeder kwam terug. Ze was bleek en moe en gaf de kleine meisjes vluchtige, verstrooide kussen en uit het witte bundeltje, dat ze in haar armen droeg, klonk gehuil. „Het" werd uitgepakt en het was een klein kindje, dat in de lichtblauwe wieg werd gelegd. De beide meisjes mochten op hun tenen binnenkomen en het kleine broertje bekijken. Iedere dag mochten ze een ogenblik bij de wieg staan en hem zien. Hij was zo rood als 'n kreeft, kneep de ogen dicht en woelde met zijn gebalde vuistjes in zijn gerimpeld gezichtje. Hij was vervelend en erg lelijk! Maar dat schenen vader en moeder en de nieuwe „zuster" niet te vinden. Zij hielden zich veel meer met de baby dan met de kleine meisjes bezig.

Toen, op zekere dag... Men zat aan tafel en moeder zei tegen Anneke's grotere zuster: „van nu af aan heet „Peter" „Anneke", want ze is een

meisje. We zullen haar maar meteen de kleren aandoen, die zij als meisje behoort te dragen."
Men trok Anneke de jongensbroek uit en de afleggertjes van haar zusje aan. Men deed haar een wit schortje voor, men liet de dunne spaarzame haren groeien en temde die met een blauw lint. Men ontnam haar het hobbelpaard en de stal met de kleine houten paardjes, want dat was „jongensspeelgoed". In de plaats daarvan gaf men haar een pop en een poppewagentje. En als Anneke voor „Peter" speelde, lachte men niet meer, zoals vroeger, doch toonde duidelijk afkeuring. Als ze klauterde, zei men: „wees toch niet altijd zo wild, Anneke, je bent toch een meisje! Kleine meisjes moeten netjes, zacht en kalm zijn."
En toen, wat later weer... toen hoorde Anneke voor het eerst, dat het kleine broertje „Peter" heette. Hij groeide flink op en was een „echte" Peter! Als hij wild was en zich met zijn benen wijduit stevig op de grond plantte, als hij overal op klauterde en kopje duikelde, dan lachte men, zoals men vroeger bij Anneke gelachen had. Maar als Anneke mee wilde doen, zei men bestraffend: „Anneke, je bent toch een meisje! Meisjes moeten niet zo wild zijn."

Toen Anneke op school kwam, was zij een zacht, gehoorzaam, klein meisje, met een bleek, smal gezichtje en geremde bewegingen.
Vaak echter kwam „Peter" nog bij haar te voorschijn. Dan stoeide en klauterde en holde zij om het hardst met haar broertje, vocht met hem en rolde met hem over de grond. Zij **kon** nog wild en fris en sterk zijn, als vroeger. Maar als zij met een vuile schort en verwarde haren naar huis kwam, trof haar de bestraffende blik der „groten". Vader zei bij het naar bed gaan: „Zo een wild meisje als jij bent, bevalt me helemaal niet." Ze waren ontevreden. En daar leed Anneke onder. Juist liefde, juist erkenning was het, waarnaar zij verlangde! En daarom kwam „Peter" steeds minder terug.

En toen ze acht jaar oud was, was de wilde, frisse, drukke Peter totaal verdwenen. Ze was helemaal in een net, schuchter, geremd, klein Anneke veranderd!
Men verwonderde er zich over, dat deze Anneke zo moeilijk leerde, dat zij altijd dromerig en afwezig was, dat ze zich niet concentreren kon en vermoeide ogen had. Dat ze zo snibbig tegen haar kleine broertje en zo humeurig tegen grote mensen was. En men ging haar „strenger" opvoeden.
Men stuurde haar naar sanatoria.
Men gaf haar privé-lessen.
Maar levertraan noch hoogtezon, noch verblijf in vacantiekolonies konden helpen, om van het bleeke, geremde, schuchtere meisje een gezond en opgewekt kind te maken.
Het zat dieper... In haar zieltje was iets geknakt, indertijd, toen zij „Peter" moest verwisselen voor „Anneke".

Gerard.

Vier jaren lang was Gerard bij mij in het Kinderhuis geweest en hij was

van een kleinen, ronden babyhummel opgegroeid tot een groten, sterken, stevigen jongen, die geen angst kende, zich vlot door gevaarlijke situaties heensloeg, zich gemakkelijk vrienden verwierf.
Toen ik tegen Pasen bij mijn schoolplichtig geworden leerlingen nog eens naging, of zij tegen de dwang, de strenge discipline, het mechanische leren, het schematische onderwijs en de onderdrukking van iedere eigen impuls opgewassen zouden zijn en ondanks dit alles zouden blijven wat zij waren (namelijk kleine, energieke persoonlijkheden), óf dat zij in de tredmolen van de school kapot zouden worden gemaakt, zoals de meeste kinderen — was ik voor Gerard niet bang. Hij was intelligent, gezond en zelfstandig. Hij had innerlijk zelf de stap volbracht, die hem had losgemaakt van moeder's rokken en de warme geborgenheid van het Kinderhuis. Hij verheugde zich op het naar school gaan, op het groot-worden, op de nieuwe vrienden. Dat documenteerde hij door zelfstandige acties, kleine onderzoekingstochten en ander werk, dat hij ernstig en gewichtig alleen ondernam. De laatste weken wilde hij niet meer in het Kinderhuis komen. De kinderen waren hem „te klein". Wij moesten een schooltas en schriften kopen en een echte schoolbank voor hem inrichten. Hij had reeds geheel en al de instelling van den schooljongen.

Tien dagen waren verlopen. Er werd 's morgens vroeg tegen een der ramen van het Kinderhuis getikt; ik hoorde het wel, maar lette er verder niet op. Daarna werd er echter luid en dringend geklopt en toen ik ging kijken, zat Gerard in de vensterbank.
„Laat me binnenkomen bij je!"
„Gerard, moet je dan niet naar school?"
„Ik ga niet naar school!"
Ik liet hem binnenkomen om met hem te praten, maar hij ging naar de kleedkamer, trok zijn jas uit, deed een schort voor en wilde beginnen te werken, zoals hij dat vroeger had gedaan.
„Gerard, jongen, vertel me toch eens wat dit allemaal betekent!"
„Ik kom nu weer alle dagen bij je. Met die school is het niks gedaan. Dat is een mislukking!"
Hij begint te zagen en weigert verdere inlichtingen.
„Gerard, heb je wat uitgehaald?"
„Nee!"
„Heeft iemand je iets gedaan?"
„Nee!"
„Is er op school wat gebeurd?"
Dan barst hij los! „Wat zijn dat een gemene mensen, die meesters! Als ik groot ben, schiet ik alle schoolmeesters dood! Ik ga nooit meer naar school terug! Ik blijf nu weer bij jou!"
„Ja, maar ik heb hier toch alleen maar kleine kinderen?"
„Dan blijf ik maar klein! Kan me niks meer schelen! Ik wil helemaal niet groot worden. Ik wil zagen en timmeren en spijkers inslaan en met jouw kleine kinderen spelen."
Hij klemt de tanden op elkaar en zegt met woedende ogen, dat ik hem

niet mag storen. In zijn gezicht ligt een geheel nieuwe, vreemde uitdrukking. Dit is niet meer het kind, dat uit pure vreugde zijn werkjes verricht — dit is een verbitterd mens, dat zijn woede en agressie op geen andere wijze de baas kan worden. En het wordt me duidelijk, dat hier een of ander voorval achter zit.

„Gerard, we waren vroeger toch altijd goede vrienden. Je kon me eigenlijk best vertellen wat er op school gebeurd is."

Nu smijt hij de zaag op de grond, springt op en gaat met de benen breeduit voor me staan. „Wat er gebeurd is? De meester is een lafaard. Hij slaat kleine kinderen! Ten eerste is-ie groter en sterker! Ten tweede heeft-ie een stok en de jongens hebben niets! En ten derde mag je je in 't geheel niet verdedigen!"

Hij slingert de zaag en het hout tegen de grond en schopt alles in een hoek.

„Heeft hij jou geslagen?"

„Mij niet, maar Hennie! Driemaal heeft-ie Hennie geslagen! En je moet weten, dat Hennie een van de kleinsten is!"

„Maar waarom heeft hij hem dàn geslagen?"

„Omdat-ie een gemene lafaard is!"

„Ja, maar wat heeft Hennie dan gedaan?"

„Niets!"

„Ja, maar zonder reden kan hij Hennie toch niet slaan!"

„Maar natuurlijk kan hij dat; hij is toch de meester. Hij kan alles!"

„Ja maar Gerard, er moet toch iets gebeurd zijn."

„Gebeurd? Hennie heeft alleen maar met zijn handen tussen zijn benen gezeten en gewreven, omdat-ie daar jeuk had. Toen is de onderwijzer woedend geworden en heeft geschreeuwd: „Kom hier kwajongen." En toen moest Hennie zijn handen ophouden, zo. En toen heeft hij hem met de stok op z'n vingers geslagen. (Ik laat 't me voordoen. Op de buitenkant der vingers is het kind geslagen). Toen heeft Hennie geschreeuwd en toen werd de meester nog woedender en riep: „Wat, lafaard, jij wilt een echte Zweedse jongen zijn en je jankt?" En toen heeft-ie hem nog veel vuiler gemept en toen Hennie nog harder schreeuwde, heeft-ie hem over zijn knie gelegd en op zijn achterste geslagen met de stok! Nee, daar ga ik niet meer heen! Dan leer ik liever helemaal niets en blijf altijd klein!"

En na een pauze vraagt hij, wat rustiger: „Zeg nu zelf: moet ik daarheen gaan? Is-ie niet gemeen? Slaat men kleine kinderen? Zeg 't nu zelf, is dat geen lafaard?"

Greetje.

Een moeder komt bij me in het Kinderhuis, om haar dochtertje Greetje te laten inschrijven.

„Zij is zo moeilijk en ondeugend! We kunnen 't niet met haar uithouden. De hele dag schreeuwt ze, zodat alle buren klagen. Zij wil niet eten: Zij slaat

om zich heen, als men haar met iets helpen wil of haar wat wil voordoen. Alles moet ze in haar handen nemen, alles kapot maken. Nooit doet ze, wat men haar zegt!"
De volgende dag komt Greetje. Het is een gezond, fris, levendig kind. Ik wacht op haar „ondeugendheden" en „moeilijkheden" en al die erge dingen, waarvan de moeder verteld heeft. — Maar er gebeurt niets! Greetje kijkt in het Kinderhuis rond, ontdekt de afwastafel en begint water uit de ene schaal in de andere te gieten. Als ik voorbijkom krimpt ze ineen, ziet mij schuldbewust met gebogen hoofd aan en verstopt haar handen achter haar rug, alsof ze verwachtte, dat ik haar zou slaan. Ik vraag, haar lachend aankijkend: „Is het mooi?" en begin ook water uit de eene schaal in de andere te gieten. Verbaasd ziet Greetje me aan. Dan speelt ze verder.
De hele dag is zij zo zelfstandig bezig. Ze maakt alle kasten open, onderzoekt alle dingen, probeert alle spelen en werkjes en maakt een tevreden, gelukkige indruk.
Na een week komt de moeder weer op het spreekuur. Ik vraag: „Hoe is Greetje nu thuis?"
„Het is nog altijd hetzelfde. Zij is moeilijk en ondeugend. Men houdt 't niet uit met 'r! Wat denkt U van haar?"
„Bij ons is ze niet „moeilijk" en „ondeugend!" Komt U, als U wilt, eens een ochtend hier, dan kunt U het zelf zien."
De volgende morgen gaat Greetje's moeder in de spreekkamer zitten en kan van daaruit door een glazen deur in het Kinderhuis kijken. Greetje speelt en werkt, zoals altijd, is vrolijk, tevreden en rustig. Ik verheug me daarover en vraag de moeder, hoe ze dat wel vindt.
„Ja, maar U staat haar ook alles toe! — Mag ze dan in alle kasten kijken en alles in haar handen nemen en openmaken en met water plassen, dat haar goeie jurk nat wordt en alleen de borden dragen? Dat prachtige vaatwerk! En als ze dat nu op de grond gooit? En Uw cactussen! Die zullen toch dood gaan, als Greetje ze iedere dag zoveel water geeft! — Maar noemt U dat opvoeding? Ze wordt nog veel ondeugender, als men haar alles laat doen, wat ze wil. Op deze leeftijd moet men de wil van de kinderen breken en ze opvoeden om te leren gehoorzamen, anders groeien ze je later boven je hoofd en worden te zelfstandig en te eigenwijs!"
Ondanks het feit, dat ik Greetje „alles laat doen, wat ze wil" en ik de moeder nadrukkelijk zeg, dat er bij mij niet „opgevoed" wordt, dat ik **tegen** alle opvoeding ben en dat Greetje alleen maar de gelegenheid moet hebben om bij mij in het Kinderhuis een plaats te vinden, waar zij leven, zich overeenkomstig haar eigen rythme ontwikkelen, haar dadendrang bevredigen kan — ondanks dit alles mag Greetje bij ons blijven. Want thuis schreeuwt ze te veel en in andere kindertehuizen mag ze niet meer terugkomen. Zij wordt met de andere kinderen goede vrienden. Allen vinden haar erg lief.
Op zekere dag moet Greetje op bezoek. — Haar moeder komt 's morgens op 'n ongewoon uur, terwijl alle kinderen druk bezig zijn, het Kinderhuis binnen om haar af te halen. Greetje werkt juist met een kleurdoos. Haar

moeder loopt ijlings op haar toe, grijpt haar de doos uit de handen en roept: „Kom vlug! Om 12 uur moeten we al bij tante Corrie zijn." Greetje is in haar intensieve arbeid gestoord, slaat naar haar moeder en begint te huilen. „Ziet U, hoe stout zij is?" triomfeert de moeder. Ik geef Greetje de kleurdoos terug en ga naast haar zitten aan het tafeltje voor het raam en leg haar alles uit: „Hoor eens, Greetje, je moet nu op bezoek bij tante Corrie. Wil je de kleurtjes nu niet inpakken? Morgen kan je er toch weer verder mee werken?" Rustig pakt Greetje alles in, gaat naar de garderobe en haalt haar kleren. Ze legt ze op de bank en begint zich aan te kleden. De moeder wil naar haar toegaan en haar helpen. Ik houd haar tegen. „Greetje kan het alleen." — „Ja, maar toch niet behoorlijk." — „Zij doet het bij ons altijd alleen. Laat U haar maar begaan."
Greetje is pas drie jaar oud. Het aankleden gaat langzaam en het is een zwaar werk voor haar, maar haar drang naar zelfstandigheid is zo groot, dat het iedere keer een gebeurtenis is, wanneer ze zich zonder hulp aangekleed heeft. Zij loopt dan met een stralend gezicht rond en wanneer ze er al te mal uitziet, mogen we haar dat nooit laten merken, maar moeten met haar gaan praten en voorzichtig de kleren in orde brengen, opdat ze niet het gevoel krijgt, dat ze het verkeerd gedaan heeft en het nog niet kan.
De moeder kijkt ongeduldig naar Greetje. „Ik zou allang klaar geweest zijn, als ik haar had aangekleed!" En als Greetje haar muts verkeerd opzet, alle krullen erin stopt en de rand diep over de ogen trekt, heeft ze eindelijk een reden de haar opgedrongen passiviteit op te geven en haar ergernis de vrije loop te laten.

Greetje, die met een ernstig gezichtje bezig is en niet vermoedt, hoe grappig ze eruit ziet, wordt door haar moeder met een ruk gegrepen, hard en stevig op de tafel gezet en snel, onvriendelijk en onbarmhartig goed aangekleed. Intussen blaft ze het kind aan: „Ik heb je toch altijd gezegd, dat je het nog niet kunt! — Je bent nog veel te klein! — En ondeugende kinderen, zoals jij, kunnen 't helemaal niet!"
Greetje schreit.
Haar moeder slaat haar.
Greetje slaat terug. Zij trapt met haar voeten.
„Nu ziet U eindelijk, wat voor 'n kind ik heb! — Ja, bij U is ze natuurlijk niet zo. Bij U doet ze lief. Maar thuis kennen we haar niet anders dan zo!"
Arme moeder, denk ik. Wat heeft men jou gedaan, dat je zo koud en begriploos tegen je eigen kind bent geworden en het zo haat.
Enige tijd later kom ik langs het huis van Greetje en hoor in het trapportaal hevig huilen. Ik ga naar binnen en zie juist, hoe de moeder Greetje onder de arm draagt en krampachtig vasthoudt. Greetje slaat met armen en benen en schreeuwt: „Alleen lopen, zelf lopen!"
„Is het niet verschrikkelijk. Dat heb ik nu iedere dag met 'r!"
„Maar waaróm laat U haar niet alleen lopen?"
„U bent een kindergek! U maakt van kinderen afgoden! Vier trappen. Dat duurt met dat kind toch tien minuten of nog langer!" antwoordt de moeder,

die niet door een betrekking gehaast wordt en steeds tijd vindt met andere vrouwen aan de deur te staan kletsen.

„Het derde kind"

(In het „Derde Rijk.")

Een dame verzocht mij om een kosteloze plaats voor Dini in het Kinderhuis. De familie verkeerde in verschrikkelijke materiële nood; de moeder was zo ondervoed, dat zij voortdurend flauw viel en de kleine 3-jarige Dini was zo druk. Meer wist de dame mij niet te vertellen.
Dini komt.
Zij is zo klein en teer als een kindje van nog geen 2 jaar. Ze heeft een tenger lijfje en een doorzichtig, blauwachtig gezichtje. Eigenlijk bestaat het hele kind uit ogen, grote, onrustige, hongerige ogen, die aldoor vragen: „Waar krijg ik wat te eten? Waar is iets voor mij?"
De hele ochtend loopt Dini als een wezel van de ene tafel naar de andere. Overal waar een kind ontbijt, staat zij er bedelend naast. Alle happen verslindt ze als een aap, begerig, reeds voor het doorslikken weer aan de vlogende hap denkend. Wij zorgen er voor, dat Dini dagelijks warm eten en fruit krijgt; maar de honger schijnt zo in haar hele wezen te zijn overgegaan, dat hij niet weg te krijgen is. Nooit heeft men eens de indruk, dat Dini werkelijk genoeg heeft. Ze kan niet spelen, niet rustig zitten, altijd is ze op zoek naar brood.

Op zekere dag komt haar moeder met een kinderwagen, waarin een 1-jarig kind zit, dat er net zo teer en uitgehongerd, net zo onrustig, net zo bleek en slecht uitziet als Dini. Het is Dini's zusje. De moeder zegt, een kleur krijgend: „Ja, we hebben er nóg een! Ja, het is ontzettend. En ik houd het niet uit, als ze thuis zijn! Ze zijn allebei zo druk! Neemt U haar alstublieft er ook bij!"
Ik spreek met de vrouw. Nee, recht op steun hebben ze absoluut niet. De man heeft jachtterreinen gehad, maar die door de jachtwet van Göring allemaal verloren.
We praten verder. Plotseling begint ze te huilen: „Ach juffrouw, ik houd het niet meer uit! Nu krijg ik binnenkort nog een derde kind! Ik kan het leven niet langer verdragen!" — De kleine Dini staat er naast en ziet haar huilende moeder met grote ogen aan.
Ik word boos op de vrouw: „Hoe kunt U ook zo onverantwoordelijk zijn, U had voorzichtiger moeten zijn! Deze twee krijgen al niet genoeg te eten en nu nog een derde!"
„Maar," zegt ze, „dat is het 'm juist! Juist dan kunnen we weer **genoeg krijgen.** Als we drie kinderen hebben, moet mijn man ergens aangesteld worden. Als **wat** weten we niet. Maar dat blijft ook hetzelfde. Als hij maar werk heeft. En weet U, vóór alles de steun die we dan krijgen! Als we die maar eerst hadden! Voor het derde kind betaalt de staat ondersteuning!"
„Hoeveel dan?"

„In het eerste jaar 30 Mark per maand. Daarvan kunnen de anderen ook zat worden, moet U bedenken! En later 20 Mark per maand, totdat het kind 14 is. En als 't een jongen is, dan neemt de staat zijn militaire opvoeding op zich. En als 't een meisje is — ach God voor het zó oud is! — Maar voorlopig hebben we dan toch de toelage!"
Ze heeft zich opgewonden. Men ziet haar aan hoe vaak ze dagelijks in zichzelf herhaalt: „Het eerste jaar 30 Mark en daarna 20 Mark per maand." En zij streelt de kleine hongerige Dini over het haar: „Als het nieuwe kindje er is, kunnen we ons allemaal weer eens zat eten!"

Welk een treurige zending heeft het „nieuwe kindje", dat met zoveel verlangen verwacht wordt... aangezien het een toelage krijgt, omdat het nummer drie is! Het nieuwe kindje, met zoveel haat verwekt en met zoveel tegenzin in het moederlichaam volgroeid, omdat de eerste twee reeds alle brood en kracht hebben verbruikt! Als baby moet het reeds de kostwinner van het gezin worden! En later mag het de vaderlandse uniform dragen en als kanonnenvlees in de oorlog zijn leven laten. Het mag geen eigen leven leiden, het nieuwe kindje, want de anderen krijgen al reeds niet genoeg te eten. Het mag zich slechts op deze wereld wagen, omdat het ál deze functies reeds vóór de geboorte toebedeeld kreeg...
Het zal nog bleker en hongeriger worden dan de kleine Dini en haar zusje. En als het later eenmaal te weten zal komen, waarom men hem het ellendige leven schonk, dan moeten de ouders, dan moet de staat maar eens voor zichzelf uitmaken, **hoe zij zich verdedigen en rechtvaardigen willen voor de aanklacht van dezen mens, wiens leven reeds voor de geboorte bestemd werd voor ellende, honger en nood!**

De weeskinderen.

Toen ik nog een klein meisje was, vroeg ik op Zondagmiddag vaak aan mijn grootvader: „Laten we wat gaan wandelen." En als hij mij dan onderweg de vraag stelde: „Waar zullen we heengaan?", dan antwoordde ik gewoonlijk: „Naar het weeshuis."
Het weeshuis was een reusachtig, uit rode baksteen opgetrokken gebouwencomplex. Het stond eenzaam in de pijnlijk-netjes onderhouden gestichtstuin. Een hoog, zwart-ijzeren hek, voorzien van prikkeldraad, omgaf het weeshuis en de ingang was afgesloten. Men moest eerst bij den portier aanbellen, als men naar binnen of naar buiten wilde.
Ik wist: als we even voor zessen in de Hoogstraat zouden zijn, dan zouden we de weeskinderen zien. Iedere Zondagmiddag maken ze hun wandeling langs de gracht. Dat is de enige afwisseling in hun leven, hun Zondagse plezier. Om half vijf verlaten ze het gebouw en gaan dan altijd, zomer en winter, jaar in jaar uit dezelfde weg. En om tien minuten voor zessen komen ze thuis. De lange stoet komt de hoek om. Vooraan een „zuster". Dan komen de weeskindertjes, ongeveer 90 bijelkaar: eerst de meisjes, twee aan twee, de kleintjes voorop, de groten achteraan. Zij dragen zware, hoge schoenen en dikke wollen kousen, ook in de zomer, en zwarte kleren

en stijve, ronde, zwarte hoeden. En dan komen de jongens, ook twee aan twee, ook de kleintjes eerst en de groten daarachter, ook in zwarte kleren... En als sluitstuk komt weer een „zuster". De weeskinderen mogen niet naast hun vriendjes lopen. Zij moeten met het kind lopen, dat ongeveer gelijk in grootte is. Dat staat netter. Als dan de burgerij der stad de ordelijke stoet ziet, dan verheugt ze zich erover, dat de weeskinderen der stad zo keurig verzorgd worden!
Zij lopen erg gelijkmatig en zoet naast elkaar. Een enkeling spreekt zacht met zijn buurtje. Maar nooit lacht er een!
Zij hebben ernstige bleke gezichten. Velen hunner kende ik goed, want ik ging altijd vlak langs de rijen lopen en vaak knipoogde ik tegen hen en sommigen knipoogden terug...
„Opa, hoeveel jaren moeten de weeskinderen zwarte kleeren dragen en treuren om de dood van hun ouders?"
„Totdat zij aangenomen zijn en vrijgelaten worden."
„Mogen ze al die tijd ook niet lachen?"
„Ach, m'n kind, ze mogen het wel, maar ze hebben waarschijnlijk weinig reden om te lachen."
„Opa, vindt u ook niet, dat het altijd lijkt, alsof er een begrafenisstoet voorbijgaat, als we de weeskinderen tegenkomen?" vroeg ik weer en dan dacht ik verder: ze moesten bevrijd worden! 's Nachts moest men het hek openmaken. Zachtjes gaan alle ramen open. Stilletjes klimmen de weeskinderen er uit. De een gaat op de schouders van den ander staan. Buiten stappen ze in een rijtuig, nee: in brandweer-auto's! Overal zitten de kleine weeskindertjes, op de ladders, op de spuiten. En we rijden naar de boeren op het land. Want de boeren hebben de meeste ruimte. Daar kunnen de kinderen het beste spelen.
„Teun, kun je ook 'n kind nemen?"
„Ach, één is geen, m'n kiend, laot 'r maor gliek vief hier, dat speult dan gene rol meer. En rij toch ook langs boer Klaossen, want die z'n ouwe vrouw wou allang zo'n peuter hebben, maor kriegt'r gene."
Maar nee, men kan hen niet bevrijden! Want dan komen de grote mensen met de politie en halen hen terug en dan sluiten ze hen pas goed op!
„Opa, wat hebben de weeskinderen eigenlijk gedaan, dat ze achter tralies worden opgesloten?"
„Ze zijn arm, mijn kind, en de staat moet ze onderhouden. Dat is alles. Anders hebben ze niets gedaan..."

Het zijn niet alleen deze negentig of honderd zwartgeklede weeskindertjes, die als gevangenen achter tralies en muren leven en alleen onder bewaking naar buiten mogen. Millioenen en nog eens millioenen gestichts- en weeskinderen leven zo! Zou men hen werkelijk kunnen bevrijden, dan zouden zij een eindeloos-lange stoet vormen, een leger van wees- en gestichtskinderen, van wie de kinderlijkheid, vreugde en vrijheid en levensontplooiïng gestolen wordt door diezelfde volwassenen, die zo graag van de „gelukkige, zorgelooze kinderjaren" spreken!

Theo.

Theo komt uit een proletarisch milieu. Zijn ouders zijn concierge van een groot kantoorgebouw. Toen ik hem leerde kennen, was hij vijf jaar oud. Hij maakte de indruk van een geslagen hond, die met de staart tussen de benen rondloopt. Hij hield zijn hoofd wat naar voren gebogen en zijn ogen keken nooit recht vooruit, doch altijd een weinig van onderen op. Daardoor leek hij op een misdadiger, die op heterdaad betrapt wordt.
Reeds voor hij bij me kwam, hoorde ik van zijn slechte karakter en van zijn vele vergrijpen. Hij stal en loog, stak overal de boel in brand, maakte gas- en waterleiding stuk, hij snoepte en hij was lui.
Hij kwam in het Kinderhuis met de vooropgezette gedachte, dat hij ook hier het zwarte schaap zou zijn en hij gedroeg zich door deze instelling afwisselend brutaal-grootsprakig en schuw-terughoudend en passief.
Toen hij daarna bemerkte, dat hij voor ons niet de kleine misdadiger was, maar een volwaardig lid van onze gemeenschap, begon hij actief te worden en ging hij iedere ochtend het Kinderhuis schoonmaken. „Ik maak alles fijn schoon om jullie een pleizier te doen," zei hij menigmaal en werkte met stofdoeken, dweilen, plumeau en stofzuiger. In die tijd werd hij overdreven kameraadschappelijk. „Piet, jij bent toch ook mijn vriend? Wim en Jopie zijn ook vrienden van me geworden. Nu heb ik al negen vrienden. Het worden er vast nog honderd!"
Het was, alsof de bleke, kleine, verwrongen jongen zich steeds beter bij ons thuis ging voelen, zijn voelhorens stuk voor stuk uitstak en de prettige ervaring opdeed, dat dit zoeken en tasten hem niet op een pak slaag kwam te staan.
Er kwam een tijd, dat Theo ook 's middags onder het een of andere voorwendsel bij ons kwam. „Ik moest je wat vragen. Ik wou je wat brengen!" En daarna kwam zelfs een tijd, dat hij aanbelde en openlijk vroeg: „Kan ik een beetje hier blijven?" Hij hield lange redevoeringen: „Kindertehuizen moesten eigenlijk de hele dag open zijn, anders weten de kinderen 's middags toch niet waar ze heen moeten; — ik bedoel, als ze net toevallig zo dichtbij wonen, zoals ik!"
De geslagen hond werd langzamerhand een klein mensje, dat vertrouwen en contact kreeg.

Toen ging hij naar school en na enkele maanden werd hij „eruit gesmeten" en hij kwam op een strengere school. Want hij stal en loog weer en hij was weer lui. Omstreeks diezelfde tijd hoorde ik in zijn huis gehuil als van een geranseld dier en vernam van de buren, dat zijn moeder hem met een riem tot bloedens toe geslagen had. Hiervan werd aangifte gedaan bij de kinderpolitie. De inspectrice kwam om te informeren. Alles getuigde tegen de moeder, die Theo op de meest schandelijke manier pijnigde.
De inspectrice waarschuwde de moeder en ging heen. Kort daarna hoorde men Theo weer huilen en men wist, dat hij thans meer dan ooit geranseld werd.

En dan was Theo eensklaps verdwenen. Dat was 's middags om 12 uur. Om 3 uur was hij nog altijd weg... Om 7 uur werd overal naar hem gevraagd... Hij bleef weg!
's Avonds tegen een uur of negen zag ik hem in een afgelegen straat tegen een in aanbouw zijnde woning leunen. Toen ik naar hem toe wilde gaan, nam hij de vlucht. Ik trachtte naderbij te komen, riep, gesticuleerde, stelde hem gerust. Hij liet mij tot op 30 Meter naderen, dan nam hij opnieuw de vlucht. Dat duurde wel een half uur.
Ik riep: „Theo, ik doe je toch niets! Ik breng je niet naar huis! Ik wil alleen met je praten!"
Eindelijk liet hij mij tot op ongeveer 10 Meter afstand komen. Wij gingen op de planken bij het een of ander bouwwerk zitten en er was een grote afstand tussen hem en mij. Ik sprak tegen hem, maar kreeg geen antwoord.
„Heeft je moeder je geslagen?"...
„Ben je bang?"...
„Wat wil je nu verder gaan doen? En waar wil je eigenlijk gaan slapen?"
„Och, dat mens!" Dat was het enige, wat hij zei en hij maakte daarbij een verachtelijk gebaar.
„Wat zegt je vader dan eigenlijk? Slaat die je ook?"
Weer een verachtelijk „Och die!"
„Theo, kom eens wat dichter bij me. Ik doe je toch niets! Je kent me toch!"
Het was onmogelijk. Als ik dichterbij kwam, schoof hij verder weg. Ik zei: „Theo, als je weg wilt, dan zal ik je helpen. Als je in een Kinderhuis wilt, kan ik daarvoor zorgen. Ik ken veel kinderhuizen."
Nu werd hij toeschietelijker. „Ja, ik wil in een kinderhuis. Mijn moeder ranselt me altijd. Ik ga niet meer naar huis. Toen die vreemde vrouw geweest was, heb ik nog veel meer slaag gehad."
Ik tracht hem te overreden deze nacht nog naar huis te gaan. Ik zal zijn moeder zeggen, dat ze hem niet moet slaan en morgen zal ik een kindertehuis voor hem zien te vinden.
„Nee, ik ga niet naar huis!"
„Theo, dan vindt de politie je vanavond en neemt je mee."
„Dan slaap ik op het bureau!" is het enige antwoord.
Ik wil hem mee naar mijn woning nemen, maar ook dat slaat hij af. Ik ben ook één van „die mensen", n.l. een volwassene, iemand als zijn onderwijzer en zijn ouders, — een beetje beter ben ik wel, met mij spreekt hij nog, maar op een afstand. Je kunt ze geen van allen vertrouwen!
Maar ik **wil** juist dat hij mij vertrouwt en ik houd mijn woord, door de zaak tegen zijn verwachting in, niet in de geest der volwassenen in orde te brengen.
Hij is toch naar huis gegaan, 's avonds tegen een uur of elf. En ik hoorde hoe hij huilde en hoe zijn moeder tekeer ging. Maar toen ik belde, werd er niet opengedaan.
De volgende morgen belde ik het bureau voor kinderbescherming op. „Het geval zal onderzocht worden" luidde het antwoord.
Twee maanden later kwam de inspectrice. Zij ging echter niet naar de

ouders van Theo, doch kwam in mijn Kinderhuis met het bevel: „Joodse kinderen mogen niet langer in Arische kindertehuizen geduld worden, omdat zij een verderfelijke invloed op Duitse kinderen uitoefenen." Ik vraag haar, hoe het met het geval „Theo" staat. Zij antwoordt: „Theo komt niet in een Kinderhuis. Zijn moeder heeft een berisping gekregen en juiste voorlicthing voor opvoedingsmaatregelen."
Van nu af aan moet Theo werken. Hij moet de stofzuiger achter zijn moeder aanslepen, moet afstoffen, bellen poetsen en de stoep aanvegen. Maar het is hem duidelijk aan te zien, dat hij dat niet meer doet „om ons een plezier te doen."
Hij houdt zijn hoofd weer naar voren gebogen, de borst ingetrokken. Als hij mij ziet, gaat hij schichtig voorbij, want hem is ten strengste verboden met mij te spreken. De staat heeft geen tijd om zich te bekommeren om kleine, afgeranselde Theo's, want de staat moet ervoor zorgen, dat de Joodse kinderen niet de Arische verpesten! De staat heeft geen geld om de kleine, afgeranselde Theo's in tehuizen te plaatsen, want de staat moet vliegtuigen bouwen en wapens fabriceren!
Maar de kleine afgeroste Theo's spreken een duidelijke taal!
Wanneer zullen de grote mensen hun oren openzetten, zodat zij het schreeuwen der geranselde kinderen horen, zodat zij de grote aanklacht verstaan, die in dat „Och die!" ligt?

Een „zwakzinnig" kind

Ineke is zes jaar. Ze is een mooi meiske met een slank lijfje en gevoelvolle handen. Haar gezichtje heeft een eigenaardig wisselende uitdrukking: het ene ogenblik is het van een fascinerende schoonheid en intelligentie — om reeds het volgende moment om te slaan in een dom voor zich uitstarend masker met levenloze ogen — ogen, die zien zonder waar te nemen.
Ineke wordt algemeen voor „zwakzinnig" gehouden.

Ineke staat voor de spiegel en staart haar eigen beeld met een verwrongen glimlach aan. Zij grijpt met tot klauwen verbogen vingers naar het glas, neigt met haar hoofd naar haar schouder, glimlacht tegen zichzelf en spreekt tegen haar eigen spiegelbeeld.
Ineens — een uiterlijke aanleiding was niet waarneembaar — grijpt een waanzinnige woede haar aan! Ze stampt met haar voeten! Ze begint luid en heftig te gillen! Ze schopt met haar benen en slaat met haar armen om zich heen, ofschoon niemand in de buurt is, dien ze zou kunnen raken! Steeds wilder wordt haar woede! Maar eensklaps heeft er een verandering in haar plaats. Haar hele gelaat verwringt zich. Haar lichaam kronkelt zich als in een kramp. Mateloze angst ligt in haar ogen. Is ze bang geworden voor haar eigen woede-uitbarstingen?
Zijn het herinneringen of verschrikkelijke voorstellingen, die haar zo ontzettend kwellen. Ik weet het niet. Met wijdopen angstogen staart zij naar haar eigen spiegelbeeld en durft zich niet bewegen. En dan stoot zij opeens een kreet van ontzetting uit en rent weg van de spiegel...

Ineke zit met een uitdrukkingloos gelaat op de grond. De buitenwereld schijnt voor haar niet te bestaan. Plotseling begint ze te lachen, schallend, schreeuwend, gillend! Zij werpt zich neer, gooit zich van de ene zijde op de andere, zodat haar hoofdje iedere keer op de grond slaat. Het is een ontstellend gezicht. Maar men kan haar op zulke ogenblikken niet helpen. Zij lacht wild en vertwijfeld, woedend en agressief! Doch dan schijnt het, alsof het lachen óverslaat en het gaat in een verschrikkelijke huilbui over. Nooit eerder heb ik zulk schreien gehoord. Het klinkt als het klagen van een dier. Met een onpeilbaar treurige blik staart zij recht voor zich uit. Thans kan ze plotseling zien, maar wat zij aanschouwt schijnt een wereld vol wreedheid en verschrikking te zijn!
Ik neem haar in mijn armen. Ze slaat om zich heen. Ze wurgt me bijna. Ik wieg haar heen en weer en zing een liedje. Dan begint ze over haar hele lichaam te sidderen, laat hoofd en bovenlijfje verslapt op mijn schouder zinken en breekt weer in een troosteloos snikken los. Het is zulk een pijndoend schokken en slokken, dat het schijnt, alsof alle smart der hele wereld daarin wordt uitgeweend. De onderkaak hangt slap naar beneden. Alle kracht schijnt uit het lichaam verdwenen... Dat duurt een paar minuten... Maar dan ineens — zonder uiterlijk waarneembare aanleiding — slaat het huilen in een verdwaasd lachen om, begint ze lallend voor zich heen te zingen... Dat duurt weer een ogenblikje, dan richt ze zich op en ditzelfde, zoeven nog krankzinnige, kleine ontoerekenbare meisje, ziet me aan, helder, scherp en uit de hoogte en zegt koel en duidelijk: „Je bent stapelgek!".

Ineke ligt stil in bed. Zij schijnt te slapen. Haar ademhaling is rustig en gelijkmatig. Niets beweegt zich...
Dan plots geeft ze een gil als een gevangen roofdier; ze blijft gillen met schrille, korte, harde klanken. Daartussendoor kermt ze met bevende geluidjes. Dan weer klinkt het als een roepen, een spreken zonder woorden, met onverstaanbare klanken. Slechts twee woorden zijn duidelijk te verstaan. Zij komen steeds terug: „Ine niet! Ine niet!"
Ze blijft schreeuwen, springt uit bed, trekt me aan mijn haren, omklemt mijn keel, zodat ik bijna stik. Ik blijf evenwel onbewegelijk liggen. Maar nu ik niet reageer, ontsteekt ze in wilde woede, krijscht, stampvoet, werpt zich dan op bed en breekt in een vertwijfeld wenen uit.

Ineke is rustig opgestaan. Zij heeft zich laten aankleden, gaat kalm aan tafel zitten en begint te ontbijten. Haar gelaatstrekken zijn rustig en regelmatig.
Midden onder het melkdrinken laat zij de beker los, zodat deze op de grond aan scherven valt. Dan sleurt ze het eetgerei van tafel, smijt alle stoelen omver, schreeuwt en rent heen en weer, als door innerlijke onrust opgejaagd. Ze ziet de kraan en zet die zo ver ze kan open. Dan gaat ze de badkamer binnen en draait ook daar alle kranen open. Pas daarna wordt ze rustiger.

Ik tracht Ineke's belangstelling te wekken. (Ze kan nog niet spreken, ze speelt nooit, heeft voor niets aandacht. Het is alsof haar geest slaapt). Ik ga op de grond zitten en speel zelf met haar blokkendoos, met haar bal; ik blijf met haar voor étalages staan en praat over de dingen, die daarin liggen. Ineke toont geen enkele reactie. Het is, alsof ze in het geheel geen orgaan heeft om haar omgeving waar te nemen. Ze trapt in plassen en op sneeuwhopen, ze loopt op spiegelglad ijs, op moeilijk en makkelijk begaanbare wegen. Het is haar allemaal hetzelfde, ze verandert daarvoor haar wijze van lopen niet. Moeilijkheden schijnen haar niet te storen. Als ze ergens valt, blijft ze liggen, ook al is het op een drukbereden middenweg. Vaak staat ze tien minuten en langer stil zonder een spier te bewegen, een stenen beeld gelijk.

Deze paar momentopnamen mogen volstaan om de indruk weer te geven, die ik in de eerste paar dagen van Ineke kreeg. De ene keer gedroeg zij zich volslagen waanzinnig, zodat ik wel hetzelfde geloven moest als alle anderen, namelijk, dat ik met een idioot kindje te doen had. Een andere keer liet ze echter doorschemeren, dat zij van haar omgeving meer waarnam en dóór had, dan men vermoedde. Zo waren wij bijvoorbeeld enige dagen achtereen voorbij een grote lichtreclame gekomen en iedere keer had ik getracht haar op het bonte, bewegelijke licht opmerkzaam te maken. Ze keek recht voor zich uit en toonde geen aandacht. Op 'n keer gingen we weer voorbij deze reclame en toen ik nu opzettelijk naliet er haar attent op te maken, trok ze me opgewonden aan mijn mouw, wees naar de reclame en schudde het hoofd. Toen ik daarop reageerde, naar de reclame keek en over het licht begon te spreken, lachte ze tegen me.
Ook haar agressieve reacties waren zo geraffineerd en zo weloverwogen, hadden zo klaarblijkelijk ten doel de volwassenen te provoceren (woede, toen ik 's nachts niet op haar driftbui reageerde!), dat ik steeds meer tot de overtuiging kwam: dit kind is door het een of andere conflict in een **schijnbare,** d.w.z. **geen echte** zwakzinnigheid gedreven geworden.
Ineke kon nog geen woord spreken, ze maakte alleen nog maar kleinekindergeluidjes. Op inlichtingen van haar kon ik dus niet rekenen. Van de ouders vernam ik het volgende: als zuigeling was Ineke passief. De voor de zuigeling typische motoriek (d.i. bewegingslust), ontbrak haar bijna geheel. De ouders zagen daarin niets merkwaardigs en schonken er geen aandacht aan. Deze onverschilligheid, dit volslagen gemis aan begrip constateer ik bij hen steeds opnieuw. Toen Ineke 1½ of 2 jaar oud was, maakte een vreemde vrouw er haar moeder op attent, dat het kind niet „normaal" zou zijn. De ouders willen of kunnen niet aanduiden, waarin Ineke's „abnormaliteit" zich uitte. Toen zij 3½ jaar was moet Ineke zo ver normaal ontwikkeld geweest zijn, dat zij kon spreken en alleen op straat ging om voor haar vader cigaretten te kopen. (En thans op haar 6de jaar kan ze geen woord meer spreken!)
Toen ze 5½ was, moet de verslechtering in haar toestand zijn ingetreden. De moeder was in die tijd met Ineke ergens op het platteland met vacan-

tie. Als enige reden voor Ineke's ziekte geeft zij op: „Ineke wilde zo graag met de andere kinderen spelen, maar die andere kinderen mochten niet met haar spelen (waarom weet ze niet). Onder het alleenzijn zou Ineke zo geleden hebben, dat ze daarvan „gek geworden was". (Reeds deze verklaring toont aan, dat de moeder volstrekt niets van haar kind begreep). Alle mededeelingen der ouders zijn onvolledig, oppervlakkig en onjuist. Ik stel na veel moeite vast, dat de moeder al sedert jaren met Ineke van den enen dokter naar den anderen loopt. Ze was bij kinderartsen, psychoanalytici, zenuwspecialisten, kwakzalvers. Zij beproeft op het kind alle medicamenten en methoden, geeft haar dochtertje jodium, slaapmiddelen en medicijnen doorelkaar, zonder maat of regel. Haar houding tegenover Ineke is gewoonlijk agressief, koud, vervuld van haat. Maar soms overstelpt ze haar in een opwelling van schuldgevoel met overdreven tederheid en liefkozingen. De vader schijnt werkelijk van Ineke te houden. Hij verwent haar, probeert haar te leren spreken en haar belangstelling te wekken Maar ook hij begrijpt in de grond der zaak niets van de kinderziel.
Is Ineke zwakzinnig of niet? Dat is de vraag, die iedere dag opnieuw besproken wordt, ook als Ineke erbij is. Maar in werkelijkheid wil geen der ouders daarop ernstig antwoord hebben. (Pas veel later begreep ik, waarom niet!) Iedere keer, als we over deze kwestie kwamen te spreken, beriep de moeder zich met een merkwaardige voorliefde op **die** doktoren, die de diagnose „zwakzinnigheid" gesteld hadden.

In de vierkamerwoning is geen enkel hoekje, hoe klein ook, dat Ineke toebehoort! Ineke heeft, hoewel de ouders het vrij goed hebben, geen kindermeubelen, nog niet eens een kinderstoel. In de keuken ligt een slordige, oude doos, waarin Ineke's speelgoed ligt: een paar blokken uit een bouwdoos, een bal, kapotte boeken en catalogi, kapotte poppen. Men ziet, dat hier nog nooit een volwassene orde geschapen of zich voor deze dingen geïnteresseerd heeft. Alles ligt onder een ordeloze bende van afval, oude schorten, kapotte kousen en kledingstukken begraven. Hoe moet een kind zich ontwikkelen en belangstelling krijgen, als zijn omgeving uit zoveel gebrek aan cultuur, liefde en belangstelling bestaat?
Ineke's ondergoed zoek ik lange tijd tevergeefs, tot ik 't in een oude keukenkast vind, vuile en schone, kapotte en hele, gestreken en gescheurde was, geheel nieuwe en totaal versleten kleertjes, alles woest door elkaar geworpen.
Ineke zelf ziet er onverzorgd uit. Haar nagels zijn zo lang en vuil, alsof ze nog nooit in haar leven geknipt en schoongemaakt zijn. Haar haar is niet geknipt en niet gekamd. Jurk en schort zijn niet schoon. „Voor Ineke komt het er niet op aan, zij ruïneert toch alles." Maar dat ze zó alleen maar nóg minder belangstelling kan krijgen, dat men juist voor dít kind zijn uiterste best moet doen, om het tenminste iets bij te brengen, dat willen de ouders niet begrijpen.
Het is geen algemene wancultuur, die haar omgeving zo lelijk maakt, het is alleen maar de liefdeloosheid tegenover Ineke. In de rest der woning

wordt overdreven veel aan cultuur gedaan. De kamers staan vol met mahonie-meubelen, beeldjes, keramiek en zilver en zijn pijnlijk zindelijk. De stoelen zijn met hoezen overtrokken, opdat ze niet verbleken zullen en ze worden alleen gelucht, als er bezoek komt. Alle kamers zijn afgesloten, opdat Ineke er niet inkome.
De linnenkast van de moeder is gevuld met het fijnste ondergoed... maar Ineke loopt met flarden aan het lichaam. Ineke heeft slechts een gebroken haarkam en niemand denkt eraan, een nieuwe voor haar te kopen — maar de moeder verzorgt gelaat en handen met Franse cosmetiek. Ze staat 's morgens pas tegen 10 uur op, baadt en verzorgt zich, gaat dan in de stad winkelen. Maar voor Ineke heeft ze nooit tijd.
Ze besteedt dagelijks vele uren aan allerlei handwerkjes, maar beweert, dat het stoppen en repareeren van Ineke's kousen en kleren „haar zenuwen slopen".

Als de ouders met elkaar spreken, schreeuwen ze tegen elkaar! Men krijgt de indruk, dat zij elkaar uit haat zouden kunnen vermoorden. De een verwijt den ander, dat hij „het kind kapot gemaakt heeft."
Stelt iemand de diagnose, dat Ineke zwakzinnig is, dan triomfeert de vrouw en krimpt de man ineen. Beweert men echter, dat Ineke's toestand op een psychische storing berust, welke door een nog onopgehelderd conflict met de omgeving moet zijn ontstaan, want Ineke had bewijzen van intelligentie gegeven en moest dus genezen kunnen worden, dan merkt men, dat de vader verlicht opveert en de moeder zich boos en beledigd terugtrekt. Ik heb deze reacties aanvankelijk zo uitgelegd, dat de moeder er belang bij had Ineke het huis uit te sturen naar een kinderhuis, om geen last van haar te hebben en dat de vader niet van zijn kind wilde scheiden. Want ik merkte steeds duidelijker, dat al die bezoeken der moeder bij alle mogelijke doktoren slechts dit ene doel nastreefden: zoveel mogelijk getuigenissen voor Ineke's zwakzinnigheid bij elkaar te krijgen. (De haat der moeder was zo groot, dat ik steeds vreesde voor een opzettelijke vergiftiging van Ineke door middel van het een of andere medicijn).
Soms kreeg de moeder zenuwaanvallen. Dan liep zij in het huis rond, sprak onsamenhangende woorden, beëindigde geen enkele zin. Ze had dan onrustig flakkerende ogen en rode vlekken op haar huid. „Ach, U kunt dit alles toch niet begrijpen! U weet van niets! Maar mijn mag mag zich niet opwinden! Hij heeft al eens een zenuwinzinking gehad! Ach, als U alles eens wist!" Dan begon ze weer te wenen, maakte zichzelf verwijten, vertelde van haar kinder- en jeugdjaren. „Men heeft mij indertijd zo slecht gemaakt! Ik ben werkelijk niet zo!"
„Vroeger, als jong meisje, was mijn vrouw heel anders," vertelt de man. „Maar vanaf onze bruiloft is ze zo woedend, boosaardig en agressief. Vanaf die dag haat ze mij!" Hij zegt de oorzaak van die haat niet te kennen.
Een vrouwelijke arts, met wie ik over Ineke spreek, omdat zij haar enige weken psycho-analytisch behandeld had, beweert steeds weer: „Ik heb

duidelijke bewijzen, dat het kind **niet** zwakzinnig is. Het heeft b.v. van een anderen arts gezegd: „Die aap beweert, dat ik gek ben!"

Ik kan er niet achter komen. Ik kan het raadsel niet oplossen.
Iets zeer belangrijks wordt hier voor mij verborgen gehouden.
Toen vertelde me een andere arts, dat de vader vóór het huwelijk syphilis gehad heeft. Nu begrijp ik de ongelukkige omstandigheden, die waarschijnlijk de eerste — maar niet de enige — aanleiding tot de „zwakzinnigheid" van de arme kleine Ineke werden. De ouders schijnen te geloven, dat syphilis erfelijk is. De anti-sexuele opvoeding doordringt het hele leven der mensen met de meest verwarde voorstellingen en angsten van deze aard. Beiden schaamden zij zich er voor, een arts om inlichtingen te vragen. En juist dit **ene** punt, het **enige**, dat klaarheid had kunnen brengen, werd nooit genoemd. Bij de vrouw had de angst voor deze „vuile en geheimzinnige" ziekte zich langzamerhand in mateloze haat tegen man en kind omgezet. Zij leefde een schijnleven en gebruikte de situatie om haar man schuldgevoelens bij te brengen en hem te dwingen tot het geven van geld, mooie kleren en andere luxe. Ineke's zwakzinnigheid is het machtsmiddel, waarvan ze zich bedient, om haar man aan haar wil te onderwerpen. **Daarom** wordt zij zo woedend, **daarom** triomfeert de man, als men beweert, dat Ineke's „zwakzinnigheid" een psychische oorzaak heeft en geen erfelijke.

Maar als dát de taak is, die deze arme kleine Ineke in de wereld te vervullen heeft, als haar leven geen andere zin heeft, dan de „zwakzinnigheid", dan staat ook **zij** daar weer als een bittere aanklacht tegen haar ouders, die haar in deze zwakzinnigheid gedreven hebben. Doch tevens als een bittere aanklacht tegen **deze** maatschappij, die door het scheppen van een vernederende, verleugende, geremde atmosfeer in alle dingen van het sexuele leven, deze verwarringen pas doet gedijen.

Ruth.

Ruth is het kind van Joodse ouders. Ze speelde in het Kinderhuis de rol van „huismoeder". Toen zij, nauwelijks drie jaar oud bij ons kwam, veroverde zij zich deze positie zeer spoedig door haar natuurlijke begaafdheid voor alle practische werkjes. Haar „ik" stond in harmonische betrekking tot haar lichaam en zij was zeer handig, waardoor lichamelijke arbeid haar veel vreugde schonk en voor haar de natuurlijke weg werd, waarlangs zij zich verder zou ontwikkelen. Haar zorg voor de „kleine hummeltjes" werd tot een warm sociaal gevoel, dat zich spoedig ook over het Kinderhuis uitstrekte, waarvoor ze zich verantwoordelijk voelde. 's Morgens zorgde ze voor verse bloemen, gaf schoon water aan de oude, dekte de ontbijttafel, veegde de vloer en legde in de tuin nieuwe bloembedden aan.
Haar ontwikkeling ging rustig en rechtstreeks verder. Geen onnatuurlijke eerzucht van bevelende volwassenen joeg haar op, iedere nieuwe fase ontwikkelde zich natuurlijk uit haar eigen behoeften.

Ruth trok de aandacht van alle bezoekers van het Kinderhuis door de harmonie en evenwichtigheid, die uit haar wezen spraken en bij geen ander kind had ik een zo vast vertrouwen in zijn gezonde ontwikkeling als bij Ruth.

Toen het Nationaal-socialisme naar de macht greep, was Ruth vijf jaar. Zij scheen weinig notitie te nemen van de politieke verandering en van antisemitisme niets te merken.

Maar toen zij ongeveer 5½ jaar was, sloeg haar ontwikkeling een totaal andere, nieuwe richting in: in korte tijd verloor ze de haar eigen zekerheid om zich natuurlijk van de ene fase in de andere te laten glijden en zich vrij over te geven aan haar ontwikkeling. Zij werd eerzuchtig. Al haar interesse en activiteit richtten zich op intellectueel gebied. Rekenen- en schrijvenleren was het streven, dat haar wekenlang dwangmatig vervulde.

Tegelijkertijd verloor zij de charme der evenwichtigheid en haar gezicht kreeg de typische uitdrukking der schoolkinderen. Haar ogen wachtten op lof, erkenning en succes en haar vroegere rythmische, mooie bewegingen werden hard en onrustig.

Bovendien werd zij bleek en smalletjes en daarenboven onvriendelijk en wispelturig. Het vroeger zo vriendelijke, voor ieder openstaande kind, maakte van oververmoeidheid ruzie met zijn vriendjes en begon bij het kleinste conflict te huilen.

Terwijl in haar eerste vijf jaren haar ontwikkeling door natuurlijke behoeften en instincten gedreven werd, stond plotseling haar ganse leven onder de dwang ener krampachtige eerzucht.

Ik stond enige weken voor een raadsel. Eindelijk bracht een gesprek mij de opheldering omtrent deze wending.

Ruth plaagde zichzelf sedert dagen door het werken met getallen boven de 10. Men zag de tegenzin, waarmee het intelligente kind dit voor haar zo moeilijke werk verrichtte. Maar een zekere dwang deed haar alle vermoeidheid, alle verlokkingen om met de andere kinderen te gaan spelen, overwinnen en niets kon haar van het werken met de getallen weerhouden.

Ik ging naast haar zitten en sprak over school, want ik vermoedde schoolangst achter deze verandering. Ruth ging bereidwillig op mijn vragen in. — Plotseling keek ze mij aan, als vroeger, open, recht in de ogen en vol vertrouwen:

„Zal de leraar blij zijn, als ik al zo veel kan?"

„Als ik tot honderd schrijven kan, zal de leraar dat dan aan den schoolopziener zeggen en zal die dan ook blij zijn?"

„En als ik nu tot duizend kan tellen en alle letters kan schrijven en alle namen kan lezen — denk je, dat Adolf Hitler dan ook wel een klein beetje van me zal houden en zal vergeten, dat ik een jodinnetje ben?"

„Een vrouw in de tram heeft onlangs tegen me gezegd: „Klein jodengebroed, houd je eigenwijze bek!"

„Met Bertha mag ik ook niet meer spelen, omdat Bertha's vader bij de

S.A. is. Bertha's moeder zegt, dat ik Bertha's liefste vriendin geweest ben, maar ik ben een jodinnetje, en dat kan hun schaden."
„De Joden moeten nu gauw allemaal uit Duitsland. Adolf Hitler heeft namelijk een lange lijst van alle Joden en nu jaagt hij ze op de rij af eruit. Ik ben zo bang, dat wij gauw aan de beurt zijn. En als geen andere landen meer plaats hebben? Ze zijn namelijk allemaal al overvol. Waar moeten wij dan heen?"
„Eén keer heb ik op straat „Heil Hitler" geroepen, zó met m'n armpje omhoog en toen heeft een S.A.-man me een klap gegeven en heeft gezegd, dat ik naar Palestina moest gaan, omdat ik een vuil jodenkind ben."
„Een hakenkruisvlag mogen we ook niet hebben. Adolf Hitler heeft dat verboden. Ik zou zo graag willen, dat Adolf Hitler van me houdt en dat ik een Duits kind kan worden."
„Misschien als ik heel zoet ben en erg goed leer, zal Adolf Hitler dat fijn vinden en ook van **mij** houden!"

Dickie.

Als ik het over lijdende of „moeilijke" kinderen heb, dan moet ik ook altijd aan den kleinen Dickie denken. Zijn ouders waren van elkaar gescheiden. De vader was de „schuldige" en daarom kwam Dickie bij zijn moeder. Zij hield veel van hem. Zij leefde alleen voor hem. Maar ze maakte een fout, die de meeste „goede moeders" maken, zonder het te weten of te bemerken. Ze bond hem aan zich. Ze was ongelukkig, als Dickie — hij was toentertijd pas 1¼ jaar oud — tegen andere mensen lachte. Haar liefde concentreerde zich zo hartstochtelijk op hem, dat hij een voor zijn leeftijd zeer onnatuurlijke liefde voor zijn moeder kreeg en tenslotte zijn „allemansvriendelijkheden", zoals zijn moeder ze noemde, opgaf. Hij werd jegens vreemden schuw en terughoudend. Hij liet zich alleen maar door zijn moeder helpen.
Ik maakte met Dickie kennis, toen hij 1 jaar was. Zijn moeder reed hem toenmaals dagelijks in de kinderwagen door het park en hij lachte tegen alle voorbijgangers, wuifde met zijn handje en toen hij begon te spreken, riep hij: „Hallo! Dickie!" wat zo veel betekende als „Dickie wuift, wuif je niet terug?" Toen Dickie 1½ jaar was, zat hij echter stijf en ernstig in zijn karretje, perste zijn kleine speelgoedhondje tegen zich aan en alleen als zijn moeder tegen hem lachte, lachte hij terug. Wanneer zij met andere mensen sprak, werd hij ongeduldig en jaloers en riep: „Dickie ook, Dickie ook!"

Op zekere dag, Dickie was nog geen 2 jaar en sprak nog babytaal, belde zijn moeder me op. Zij huilde en verzocht me, bij haar te willen komen. Toen ik arriveerde, vond ik haar in een donkere kamer in een bed en Dickie zat naast haar en huilde. Een vreemd meisje moest hem met geweld de kamer uitdragen, opdat wij samen konden praten.
De moeder was plotseling blind geworden. Het linkeroog was geheel

blind, met het rechter kon ze heel zwakjes zien. De doktoren konden de oorzaak niet vinden en ze moest ter observatie naar het ziekenhuis. Haar grootste zorg en angst golden Dickie: „Als ze me de jongen maar niet afnemen. Als ik blind blijf, dan zal mijn man opgeven, dat ik niet in staat ben Dickie op te voeden. Dan zal hij de jongen tot zich nemen." Ze brak steeds opnieuw in huilbuien los. „Wat moet ik doen? Ik heb het kind zo aan me gebonden en gewend. Hij wil bij niemand blijven. Neemt U hem toch. Ik heb U vaak met Uw kinderen in 't park gezien. Wellicht kunt U zijn vertrouwen winnen. Ik was altijd zo jaloers op ieder, aan wie hij zijn liefde schonk. Nu zie ik, dat ik daar verkeerd aan gedaan heb. Maar misschien gaat 't toch nog."

Ik beloofde haar, alles te proberen en verzocht haar de twee dagen vóór ze nog naar het ziekenhuis moest, zoveel mogelijk met Dickie in het Kinderhuis te komen.

Dickie was eerst erg schuw. Ik was net zo terughoudend tegen hem, zei hem niet „dag", als hij niet naar me toe kwam. De moeder zat aan een kindertafeltje en speelde. Ik zat aan een ander kindertafeltje en speelde eveneens. Tenslotte begon ook Dickie te spelen. Menigmaal kwam hij naar me toe, keek geinteresseerd naar m'n werk en sprak tegen me. Als ik dan erg onverschillig en zonder belangstelling antwoordde, werd hij toeschietelijker. Als ik echter opkeek en aandacht aan hem schonk, trok hij zich angstig terug.

De dag der scheiding kwam. De moeder was zo ziek, dat ze geen opwinding kon verdragen. Dat betekende, dat ze Dickie's smart bij het afscheid niet mocht horen. Nooit eerder en ook nooit meer daarna ben ik op de geliefde truck der moeders ingegaan om de kinderen te misleiden en stilletjes weg te gaan, maar heb ze altijd langzaam voorbereid. Ditmaal kon het echter niet anders. Zij moest heimelijk met de verpleegster weggaan.

Dickie speelde.

Eensklaps — ik zal dat nooit vergeten! — ging de kleine, nog geen 2 jaar oude kleuter in het midden van de speelzaal staan, keek de hele zaal rond en werd krijtwit. Een ogenblik stond hij totaal versteend. Dan vertrokken zich zijn gelaatstrekken en begon hij naar lucht te happen. Hij probeerde te huilen en kon niet! Met open mond en starende ogen stond hij daar.

Toen ik hem in mijn armen wilde nemen, kwam hij tot zichzelf. Hij sloeg en spuwde en krabde me, hij beet en schopte en toonde zulk een haat en weerzin, dat ik hem weer op de grond zette. Hij rolde over de vloer en huilde om zijn moeder, eerst wild en vertwijfeld, dan steeds zachter en klagender en eindelijk doodvermoeid. Toen nam ik hem op mijn schoot, hij stak een vinger in zijn mond, ademde diep en sliep van uitputting in.

Toen hij ontwaakte, begon hij opnieuw te huilen. Ik probeerde hem alles uit te leggen. Maar hoe kan een tweejarig kind, dat nooit iets dergelijks beleefd had, zoiets begrijpen? Ik was een bedriegster. Ik had hem met speelgoed misleid en intussen zijn moeder gestolen! En juist aan mij was hij overgeleverd! Bij mij moest hij logeren! Hij wist niet wat hij beginnen

moest, waar zijn moeder was!
Het speelgoed roerde hij niet meer aan; urenlang zat hij met saamgeknepen lippen op zijn stoeltje en hield de leuningen krampachtig vast. Als ik hem goedennacht wilde zeggen, sloeg hij naar me. Iedere avond huilde hij zich in slaap en iedere poging hem te troosten, zou zijn smart slechts vergroten. „Nee", was bijna het enige woord, dat hij de hele dag sprak. De kinderen probeerden hem te troosten. Tenslotte trokken zij zich verlegen terug.
Na veertien dagen kwam zijn moeder terug. De blindheid was nervositeit, ontstaan door de vele opwinding. Zij kon reeds beter zien en mocht de behandeling thuis voortzetten. Langzaam bereidde ik haar op Dickie's toestand voor. Toen ging ik naar Dickie in de speelzaal en vroeg: „Zal ik je moeder weer voor je terughalen? Je moeder is weer gezond. Ik haal haar voor je", nam zijn moeder bij de hand en bracht haar bij hem. Want ik wilde, dat hij zijn wantrouwen — dat hij anders op alle andere mensen zou hebben overgedragen — overwon. Hij begon hevig te snikken, toen hij zijn moeder zag. Uitgeput legde hij zijn hoofd aan haar borst en klaagde zacht voor zich heen.
Van toen af is hij regelmatig in het Kinderhuis gekomen en heeft uiterlijk vrede met mij gesloten. Maar ik geloof, dat hij in het diepst van zijn ziel nooit zijn wantrouwen heeft overwonnen.

Emmy, het „leugenaarstertje".

Emmy was vroeger in mijn Kinderhuis geweest. Ze ging nu sinds twee jaar naar school en bezocht me maar zelden. Maar op een mijner spreekuren verscheen onverwacht Emmy's moeder. Ze kwam met roodbehuilde ogen. „Het is verschrikkelijk, juffrouw Kessel, zoals Emmy liegt! Eerst heb ik er niet verder op gelet. Maar ik betrapte haar steeds vaker op leugens en als ik haar een standje geef, dan vindt ze 't niet eens erg en heeft ze helemaal geen berouw. Ik heb totaal geen invloed op het kind. Wat moet ik doen?"
Ik laat me over Emmy's leugens inlichten. Onlangs heeft ze op school verteld, dat ze 'n zusje gekregen had! Op een ochtend had ze in Mama's kamer horen huilen en toen stond daar een wieg en het zusje lag er in, prachtig gekleed in rose zijden kleertjes en dan liet ze daarop een uitvoerige beschrijving van het nieuwe zusje volgen. Kort daarna had ze verteld, dat ze jarig was.
Op 't ogenblik heeft ze de oude kinderwagen van zolder gehaald en heeft hem ingericht, alsof er werkelijk een kindje in moet liggen. Zij wandelt met de wagen in het zonnetje, zingt wiegeliedjes en praat met de „baby". Maar het is voor haar geen spel, dat ze een kindje in die wagen heeft, ze vertelt ook aan alle vrienden en bekenden: „U weet toch, dat Mama een kindje gekregen heeft, toen we drie maanden geleden op reis waren."
Doch dat is nog niet alles! Emmy heeft nog nooit in haar leven slaag ge-

had. Niettemin vertelt ze op school hele verhalen over de wijze waarop haar vader haar slaat en in een donkere kast opsluit. Een ander maal had ze een hele roman verzonnen van een brand, die 's nachts bij hen zou zijn uitgebroken. De hele speelkamer had in vuur en vlam gestaan en de brandweer was er met de motorspuit bij geweest.
Omstreeks dezelfde tijd is ze ook op school slechter geworden; de onderwijzeressen hebben er bij de moeder over geklaagd. Ze is verstrooid en verward en brengt slechte rapporten mee naar huis, hoewel ze vroeger altijd gemakkelijk geleerd heeft.
Ik stel de vrouw voor Emmy 's middags bij me te sturen op gymnastiek en handenarbeid, want ik kén Emmy en ik weet, dat officiële gesprekken, waarin maar meteen op het thema „liegen" zou worden afgestevend, haar verstokt en gesloten zouden maken. En inderdaad: terwijl Emmy zo 's middags aan haar weefraam zit of tijdens het turnen touwklimt, komt bij stukjes en beetjes het hele conflict er uit, dat haar in haar gelieg gedreven heeft.
„Mijn moeder is nogal dom!" zei ze een keer tegen me. En een andere keer: „Alle grote mensen liegen!" En verder: „De grote mensen denken, dat zij alles weten en dat de kinderen dom zijn. Maar 't is precies andersom: de kinderen weten veel meer. Ze zeggen 't alleen niet tegen de volwassenen!" Deze en dergelijke uitingen verrieden alle verachting, alle haat en wantrouwen, die zij jegens de volwassenen koesterde.
Ik had Emmy nu meteen naar dat liegen kunnen vragen. We waren goede vrienden en ze had me zeker verteld wat ik weten wilde. Maar ik wou haar gedachten- en voorstellingswereld eerst beter leren kennen. Steeds duidelijker werd me, dat zich achter haar gelieg een massa haat, agressie, spot en verachting verborg. „De grote mensen zijn leugenaars en ze zijn oneerlijk ook," dat was haar onomstotelijke mening.
En eindelijk kwam de hele geschiedenis er uit. Emmy vertelde haar mij vrijwillig.

Bij Jansen hadden ze een kindje gekregen. Mevrouw Jansen was verschrikkelijk dik geworden. Alle kinderen in de straat hadden het gemerkt en er over gesproken. Jeanne had gezegd, dat mevrouw Jansen bedorven vlees gegeten had met maden er in, die nu in haar buik verder groeiden. En nu moet mevrouw Jansen daaraan dood gaan. Wimpie zei: „Nee, dat is niet waar. Het is een gezwel in haar buik. Dat kan best bestaan!" En Betsie zei: „Allemaal kletskoek! Het is heel wat anders. Maar ik zeg niet wat!"
Eigenlijk waren alle kinderen er van overtuigd geweest, dat mevrouw Jansen de een of andere dag zou barsten en sterven moest. En toen ze naar het ziekenhuis ging, wachtten ze al op de begrafenis. Doch er kwam geen begrafenis, maar mevrouw Jansen kwam met een klein kindje terug en haar buik was plat. Gerda had het gezien, haar buik was werkelijk plat. En nu begon het geredekavel pas goed. Over mevrouw Jansen spraken alle kinderen van de straat. Hoe kwam dat kindje toch **in** die buik en vooral: hoe kwam het er weer **uit?** Allemaal beloofden ze elkaar het hun moeder te vragen. Geen een deed het werkelijk! Alle vragen bleven hun

altijd in de keel steken. Waarom wisten ze niet...
„En heb jij het je moeder gevraagd, Emmy?"
„Eerst wilde ik het aldoor doen, iedere dag. Ik heb tegen de kinderen gezegd: mijn moeder weet het beslist, vandaag vraag ik 't 'r. Maar als ik 't 'r wilde vragen, dan was het zo, weet je, ja hoe zal ik het zeggen? Er was zo'n merkwaardige geur in de kamer. Het was net alsof mama al van te voren boos op me was en schuin naar me keek en me waarschuwde het niet te vragen. Maar ineens heb ik toch een keer gevraagd: „Hoe hebben ze bij Jansen eigenlijk dat kindje gekregen?..."
Plotseling houdt Emmy op met vertellen.
„En wat heeft je moeder geantwoord?"
„Och, wat moet ik daarop zeggen? Of ze weet 't werkelijk niet... óf ze liegt!" En dan, met horten en stoten, alsof ze zich geneerde zulke nonsens na te vertellen, zegt ze: „Mama zei, dat een engel het kindje door de schoorsteen gebracht heeft en bij mevrouw Jansen in bed gelegd. En Suze's moeder zei: „De kindertjes worden door de ooievaar gebracht en die bijt de moeder in haar been. Alle moeders zeggen wat anders, maar niemand zegt hoe 't echt is!"
„En wat zeggen de kinderen?"
„Die geloven dat allemaal niet. Ze hebben toch mevrouw Jansen's dikke buik gezien. Ze weten toch, dat het kindje er in zat? Maar ze weten niet hoe het er ingekomen en hoe het er weer uitgekomen is. Weet jij het eigenlijk?"
En daarop laat ze zich alles verklaren en uitleggen. En ze bekijkt mijn tekeningen en het boek met de anatomische platen, die ik haar toon en ze vraagt veel en verstandig. En aan het slot zegt ze: „Kan je ook niet eens een keer de andere kinderen uitnodigen en hun alles vertellen? De grote mensen liegen de kinderen toch altijd maar wat voor!"

Een eeuwenoude strijd.

Als men een levend wezen aanvalt, verdedigt het zich. Als het bestreden wordt, tracht het zich te verweren. Elk schepsel heeft — in overeenstemming met zijn bouw, vorm, capaciteiten en zwakten — zijn typisch-persoonlijke verdedigingswijze. De beer geeft zijn vijand met zijn machtige klauw een slag, de haas slaat op de vlucht. De panter kromt zijn buigzame rug, om zich met een onverwachte sprong op zijn slachtoffer te storten. Het kameleon verandert bij gevaar van kleur en past zich aan bij zijn omgeving. Overal, waar het wordt aangevallen, beantwoordt het levende schepsel, of het nu een mens, een dier of een plant is, die aanval althans met een poging tot verdediging. Deze poging kan zeer verschillend zijn. De mimosa en het wolgras kunnen niet steken, de roos en de distel kunnen dat wel.
Gij vraagt u af, waarom ik van strijd en verdediging spreek, nadat ik u van deze „ongehoorzame", „moeilijke", „leugenachtige", „zieke" en „psychopathische" kinderen heb verteld. Terwijl ge deze kindergeschiedenis-

sen las, dacht u wellicht: „Arme kinderen! Wat moeten de stumpers toch lijden!” En misschien traden zelfs tranen van medelijden in uw ogen. Menigeen uwer zal echter ook zijn hoofd geschud hebben en gedacht hebben, zoals Greetje's moeder: Ze is inderdaad een kindergek. Waar moet het heen, als men zulke losbandige, eigenzinnige en doldriftige kinderen als Gerard en Greetje en Theo in bescherming neemt, ja verdedigt? Men moet ze steviger aanpakken en strenger opvoeden!
Maar, ik verzoek u eens na te gaan, hoe het komt, dat er zoveel nare en moeilijke kinderen, zo oneindig veel zieke, neuveuze mensen, zooveel zorg, haat, afgunst, gemeenheid en leugenachtigheid op de wereld zijn en zo weinig werkelijk geluk en echte gezondheid?
Bekijkt als ge wilt nog eens even de verhalen van deze paar kinderen! Daar is de kleine Anneke. Eens was zij de lieveling van allen. Ze lachten allemaal, als ze kopje duikelde en met grote stappen in haar jongensbroekje kwam aangelopen als een echter „Peter...” Maar — hoe en waarom het gebeurde heeft zijzelf nooit begrepen — op zekere dag werd zij van deze hoge troon af- en een ander kind er op gezet. En nu was zij niet langer „Peter”, maar het andere kind was dat. Zij mocht alleen nog maar een schuchter, tam Anneke zijn. Nu werd om het andere kind gelachen; van dat andere kind hield men veel en veel meer. Jegens haar werd men plotseling onverschillig. Als de nieuwe Peter in de bomen klauterde en de grote mensen bewonderend toekeken, moest zij daar met een schoon schortje netjes naast staan. Vroeger had men bij haar bewonderend staan toekijken en zij kon het ook nu nog minstens net zo goed! Maar nu was dit plotseling voor haar niet meer „behoorlijk”. Zij haatte dien nieuwen Peter, die haar alles afnam. Maar men zei, dat ze hem moest liefhebben en altijd beschermen. Anders hield men van háár nog minder. En zij had zulk een behoefte aan liefde, de kleine Anneke, dat ze alles deed, wat de volwassenen van haar verlangden, dat ze netjes, gehoorzaam, stijf en geremd werd, zoals dat een klein meisje „betaamt”.
Maar de nieuwe Peter was steeds aan haar zij. Daardoor kwamen ook steeds de impulsen terug, om weer wild te zijn. Er heerste in haar innerlijk een onafgebroken strijd tegen haar eigen kracht en tegen die haat. Deze strijd verbruikte al haar energie. Had Anneke deze kracht en energie beschikbaar gehad om zich natuurlijk te ontwikkelen, dan zou zij niet met een bleek, smal gezichtje hebben rondgelopen, niet aan bloedarmoede geleden hebben! Men had haar dan niet naar vacantiehuizen en sanatoria behoeven te sturen. En had zij al haar denkvermogen, dat nu steeds met het raadsel van Peter bezig was, beschikbaar gehad, dan had zij op school en ook in haar latere leven beter geleerd. Haar ouders hadden zichzelf heel wat zorgen en de kleine Anneke heel wat leed kunnen besparen, indien zij haar beter hadden begrepen. Anneke wilde in de eerste plaats, dat men van haar hield. En daarom werd ze, zoals men haar hebben wilde. Daardoor veranderde ze van de wilde, maar gezonde Peter in het zachte, geremde Anneke. Zij veranderde van kleur. Zij paste zich aan. Zij verdedigde zich als het kameleon.

En denkt aan de kleine Greetje.
In het Kinderhuis was ze een gezond, fris kind. Daar merkte men niets van haar „streken" en „ongehoorzaamheid". Haar moeder wilde haar opvattingen van opvoeding echter niet wijzigen en nam Greetje uit het Kinderhuis. Want ze was bang, dat het kind haar over het hoofd zou groeien. Zij wilde de strijd tegen Greetje niet opgeven. Zij wilde geen betere opvoedingsmethoden leren. Had ik zo ronduit met haar kunnen spreken als feitelijk nodig was geweest, dan had ik tegen haar gezegd: „Mevrouw, het is absoluut juist, goed, en gezond, dat Greetje alleen wil lopen! Kijk eens: vier jaar geleden leefde Greetje nog niet eens. Hoe hebt u het nu klaar gespeeld, dat zij een zuigeling werd, die een lichaam met alle organen en de aanleg tot verstand en gevoel verkreeg? Hebt u toen ook reeds principes gehad, waarnaar u het kind wilde vormen en fatsoeneren? Dat had u weinig geholpen. Greetje is zelf gegroeid. Zonder uw toedoen en zonder uw opvoeding! En drie jaar geleden was Greetje nog een zuigeling, kon niet zitten, niet staan, niet lopen, niet spreken en ze had nog geen begrip van en nog geen mening over de mensen en de wereld. In **drie** jaar heeft ze uit zichzelf zo'n klein mensenhoopje gemaakt, dat zelfstandig de dingen aanpakken, vriendschappen aanknopen en werkjes verrichten kan. Hoe lang hebt u nodig om een vreemde taal te leren? Greetje leerde haar in een paar maanden en daarmee alle begrippen, die aan de woorden vastzitten. Waarom hebt u zo weinig eerbied voor dit kleine mensenkind, dat zo zeker en gezond zijn levenstaken aanvat en ze spelend overwint?
De kinderen hebben een geweldig werk te verrichten! Ze ontwikkelen zich van kleine, hulpeloze zuigelingen, die geheel afhankelijk zijn van de volwassenen, tot zelfstandige mensen, die het gebruik van hun lichaam beheersen, verstandelijke vermogens gevormd, een gevoelsleven ontwikkeld hebben. Hoe denkt u, dat de kinderen dat kunnen doen, **hoe** doet uw kleine Greetje dat? Juist met datgene, wat u in haar bestrijden en kapotmaken wilt, juist met hun activiteit!
Hoe kan Greetje haar omgeving leren kennen, als u haar verbiedt dat wat vreemd en nieuw voor haar is, beet te pakken en te onderzoeken? Alleen wanneer ze met al wat haar interesseert kan experimenteren, kan zij alles wat bij haar in aanleg aanwezig is, ontplooien en ontwikkelen. Hoe kan zij haar lichaam leren kennen en beheersen, indien u haar verbiedt zich te bewegen en haar lichaampje te oefenen met lopen, klauteren en springen, precies zoveel als ze wil? Hoe kan ze leren tot zelfstandig begrip en oordeel te komen, indien u haar kunstmatig in het stadium van een baby vasthoudt? U wilt Greetje's „wil breken"! En u maakt haar daardoor tot uw vijandin en... verwondert u erover, dat Greetje u plaagt en tyranniseert. **Niet** omdat ik Greetje „alles laat doen, wat ze maar wil" is zij in het Kinderhuis een tevreden, harmonisch, rustig kind, maar omdat ze zich hier niet voortdurend behoeft te verweren en te verdedigen. Het beste en waardevolste wat Greetje bezit is juist haar levendigheid, frisheid en activiteit. Geef de strijd daar tegen op!"

In het Kinderhuis waren het toch evenwichtige kinderen: Theo en Greetje en Anneke en Emmy. Waarom waren ze thuis dan moeilijk? Wat dreef Emmy in haar gelieg? De ervaring, dat de ouders en de volwassenen haar en alle kinderen in het algemeen voorlogen! Stel je voor, je houdt van een mens, zo onmetelijk veel, als een kind van zijn moeder houdt. Deze mens is groter, ouder, rijper, knapper dan jij. Hij moet je leiding en raad, hulp en voorlichting geven. Je wendt je vol vertrouwen en overgave tot hem... en hij wijst je erop, dat je te dom en te klein bent om ernstig genomen te worden!
Op je vragen antwoordt hij met leugenachtige sprookjes; je leed doet hij af met een „het is de moeite niet waard". Je twijfel, angst en conflicten bejegent hij met een welwillend-neerbuigend glimlachje. Op de duur maakt een onmachtige woede zich van je meester! Je liefde en vertrouwen veranderen in haat en teleurstelling! Maar je mag het niet tonen, want de volwassene is sterker, knapper en machtiger. Hij kan je opsluiten! Hij kan je slaan! Hij kan je laten verhongeren, als hij wil. Hij heeft jouw leven in zijn hand.
Wat moet je doen?
Als je je sterk en machtig genoeg gevoelt, kan je hem terugslaan, zoals Greetje. Als je meent, dat je oud en wijs genoeg bent, kan je hem zeggen, hoe **jij** erover denkt. Maar als je zwak en hulpeloos bent, dan grijp je naar wapenen en verdedigingsvormen, die minder indrukwekkend zijn, dan neem je de vlucht zoals de haas of je blaft als het schoothondje, dat niet durft te bijten, of je verandert van kleur, zoals het kameleon.
Emmy was niet flink genoeg, om haar ouders te vragen: „Waarom liegen jullie me voor," want men had had haar voordien, toen ze nóg kleiner was, precies zo opgevoed, zoals men tegenwoordig nu eenmaal kinderen opvoedt. Men had haar kracht en dadendrang vernietigd, net zoals ge dat bij Greetje kon lezen. En toen zij zich in haar leugen-conflict bevond, was het een gebroken kind, dat alleen nog maar verkeerde wegen en middelen kon vinden, om haar eigen „ik" te redden. Haar leugens bedoelden een wraakneming te zijn. Doch deze wraak trof niet alleen haar ouders; ze trof de kleine Emmy zelf het diepst. Zij veranderde grondig haar karakter, deze wraak maakte haar in zichzelf gekeerd en verbitterd.
En zoals dit kind, zo is het ons haast allemaal vergaan!
Wij moesten als kinderen een muur om ons innerlijk bouwen, teneinde ons te verschansen voor alle gevaren, teneinde ons te verdedigen tegen alle aanvallen. Wij moesten een innerlijk „pantser" vormen, om onszelf te beschermen tegen alle smarten, die uit de grote wereld op ons toekwamen. De wereld is toch al zo vreemd. Je kent haar niet en ze is altijd van de volwassenen. En de volwassenen begrijpen de kleine kinderen niet! Daar, waar zij helpen willen, doen zij het onbeholpen. Hun handen hebben verleerd, iets zo teers als een kind is, te beroeren. Maar meestal willen ze niet eens helpen; ze willen slechts „opvoeden" en „opvoeding".... dat is het grote snoeimes, waarmee men alle nieuwe en wilde loten van de jonge bomen afsnijdt. Opvoeders, ouders, volwassenen, dat zijn tuinlieden en

ze hebben een ideaal: dat van een gecultiveerd, netjes onderhouden park, waarvan de grasperken kort geschoren en de heggen kunstmatig tot bizarre vormen geknipt zijn!
Ze koesteren angst voor iedere onordelijkheid. Daarom maken ze overal prikkeldraadversperringen en zetten bordjes neer met: „Het is verboden!" „De toegang tot dit terrein is verboden!" En „Het plukken van bloemen is verboden!" En „Het zonnebaden is verboden!"
En misschien komt iemand nog wel eens op de heel erg slimme inval: „Het is verboden, de lucht van het park in te ademen!" of „Het is verboden, hier vrolijk te zijn."
Verboden! Verboden! Verboden!
In dit park met zijn vele prikkeldraadversperringen, hekken en muren, stuurt men Greetje en Anneke. En dan verwondert men zich er over, wanneer zij onheil stichten. En verwondert zich nog meer, dat ze er niet blozend en welvarend uitzien. De opgroeiende kleine mensjes bestaan geheel uit een lichaam, dat boordevol levenslust en levensvreugd, vol levendig en bruisend temperament is. Ziet ge de lust, die in hun trappelen en rennen ligt? Het hele kind bestaat uit beweging, blijheid, lust aan het bewegen. Is dat zo slecht en gevaarlijk?

Maar lieve lezer(es), geloof alstublieft niet, dat Gerard's, Hennie's, en Theo's onderwijzers, dat Ineke's, Greetje's, Anneke's en Emmy's moeder en al die andere volwassenen hun wrede taak uit slechtheid vervullen!
Zijzelf waren eenmaal wilde, of tenminste halfwilde kleine schepsels en verheugden zich in hun gezonde groei en de uitbreiding hunner driften. Doch ook zij kwamen onder het grote snoeimes der opvoeding en werden door de tuinlieden van hun tijd zo lang gesnoeid en gefatsoeneerd tot zij de gewenste vorm hadden, waardoor zij in het „cultuurpark" der maatschappij pasten! En door dit knippen en snoeien werd hun karakter grondig vervormd. Zij veranderden van wilde, levende, natuurlijk groeiende planten in bijzondere, fijne, gekunstelde sierstruiken, die aan gekronkelde tafelpoten en gekruld hekwerk doen denken, maar niet meer aan levende wezens. En tegelijk hiermee wijzigde zich ook hun opvatting van het leven. Het is hetzelfde proces, dat ge bij het jongensmeisje waarnaamt: een wilde, levendige Peter werd tot een geremd Anneke... Of bij Ruth: het harmonische, evenwichtige kind werd tot een eerzuchtig, verdroogd mens en wordt vermoedelijk later een boosaardige, strenge lerares... Of bij Emmy: op haar 6e jaar was ze nog een openhartig en blijmoedig kind, op haar 8ste jaar is zij het „leugenaarstertje", dat alle toegenegenheid en liefdesbetrekkingen door wraakgedachten verpest en verstikt heeft.
En denkt aan de kleine Theo! Daar ziet ge de gang van zaken zeer nauwkeurig; daar ziet ge hoe hij het hele verdedigingsapparaat om zijn innerlijk optrekt. Uit hardheid, haat, verachting en onverschilligheid, bouwt hij een bolwerk tegen de smartelijke pijnen, de lichamelijke zo goed als de psychische. Hij houdt het hoofd naar voren gebogen, hij heeft zijn schouders ingetrokken. Elke keer als ik hem zo zag lopen, zag ik in gedachten zijn moe-

der op hem losranselen. Hij nam de houding aan van een geslagen hond. Met deze houding drukte hij tegelijkertijd zijn weerloosheid en zijn verachting uit, daarin lag zijn „och, die!"

De „gefatsoeneerde" en „netjes opgevoede" mensen zien het leven door een bril, die de werkelijkheid vervalst en misvormt. Zij geloven eerlijk een werk van ordelijkheid en menselijkheid te verrichten, wanneer zij hun kinderen opvoeden, „veredelen" en fatsoeneren, zoals men hen in **hun** jeugd opvoedde, „veredelde" en fatsoeneerde. En toch dragen zij op die manier slechts het leed en de ellende, al de gemeenheid en laagheid der mensen in de komende generaties verder. Zij zijn zelf psychisch verminkt. Zij weten niet meer wat het zeggen wil: gezond te zijn. Zij veranderden van levende mensen in dode maskers. Zij werden marionetten, die zich bewegen als anderen aan de touwtjes trekken. Zij kennen het geluk niet meer en zijn bang voor al wat waarlijk leeft.
Daarom maakt de geestelijke gezondheid hunner kinderen hen bezorgd! En daarom moeten zij de kringloop sluiten en hún kinderen kapot en tot willoze, mechanische werktuigen maken, zoals men hen kapot en tot mechanische, willoze werktuigen gemaakt heeft.

Herinnert u de tijd, dat ge zelf eenmaal klein waart! Welk een overeenstemming en gelijkgestemdheid er bestond tussen uw lichaam, uw zieleleven en uw verstand. Herinner u het moment, waarop er iets in u „geknakt" is, zoals bij Anneke, een breuk zo fijn, dat niemand het merkte (misschien gij zelf niet eens), maar zo diep, dat gij in het geheim nog steeds daaraan lijdt!
En hebt de moed de kringloop te doorbreken!
Maar dat kunt ge niet alleen met zachtheid doen. Dat betekent strijd!

Beseft dit! Handelt! Strijdt!

